

z p r a v o d a j

XXIII. ročník

3

2012

- 2 Editorial
420. výročí narození Jana Amose Komenského; hypokoristikon; walkability.
- 3 Z glosáře Cedefopu 5
Pátá část překladu termínů z glosáře.
- 4 Rámce kvalifikací v Evropě
Překlad stručné zprávy Cedefopu.
- 7 Rámec kompetencí v IKT pro učitele – UNESCO
Tabulka kompetencí.
- 8 Obchodní vzdělávání ve Švýcarsku
Reforma obchodního vzdělávání a podpora společných částí vzdělávání pro všechny obory.
- 10 6,8 milionu mladých lidí v EU je nezaměstnaných nebo podzaměstnaných
Statistika Cedefopu.
- 11 Pakt o základním vzdělávání pro alfabetizaci
Opatření proti funkční negramotnosti v Německu.
- 12 Etika a právo v poradenství
Profesionální přístup k poradenství ve vzdělávání, k profesnímu poradenství a k poradenství při hledání zaměstnání.
- 14 Co nového v časopisech
Journal of Vocational Education and Training, Vol. 64, 2012, no. 1.
- 15 Nové knihy v knihovně
- 15 Znovuobjevené knihy
Knihy o J. A. Komenském a jeho díle.
- 16 Zajímavé internetové adresy
Poliglotti4.eu; Skills Funding Agency; Svaz venkovské turistiky; EuroGites.

Editorial

28. března uplyne 420 let od narození Jana Amose Komenského. O životě a díle „Učitele národů“ bylo napsáno mnoho knih a článků a Ottův slovník naučný (1899) mu věnoval 15 stran. Vybrali jsme z nich část, která popisuje, jak Komenský poté, co ve Skotsku vypukly bouře, při nichž bylo pobito mnoho Angličanů, opustil Anglii a našel útočiště ve Švédsku: „Dostav peníze na cestu od p. Vavřince de Geer, odplul z Anglie na pevninu, stavl se v Lejdě a dostal tehda i do Ameriky nabídku k řízení kolleje, posléze v srpnu r. 1642 dostal se do Norköpingu, kde jindy p. Ludvík Geer bydlil, zatím však odcestoval do Štokholmu; proto Komenský jej očekával, dohodl se s ním o práce zamýšlené a konečně vypraven byl od něho do Štokholmu, aby slavného kancléře

Axela Oxenstiernu seznámil se svými úmysly. Také s J. Skytem, kancléřem university upsalské, jednal dlouho o svých podnicích, nejlépe však pochopil jeho význam sám kancléř; viděl, že hlavně jako didaktik je Komenský novým mužem, jenž by posavadnímu moření a trápení mládeže ve školách mohl konec učiniti, o to pak že se jedná nejprve. Proto vybízel napřed ku povznesení škol, k opravě vyučování, a náprava věcí lidských, již Komenský zamýšlel, že se dostaví takto sama sebou.“

Komenskému jsme věnovali rubriku Znovuobjevené knihy. První publikace je od bývalého spoluredaktora Zpravodaje, Dr. Ivana Švandy, který by se 6. března dožil 80 let. Díky němu je v březnovém Zpravodaji 2002 výběr z myšlenek Jana Amose Komenského.

V jazykovém koutku probereme dvě slova, na která jsme narazili náhodou a předtím jsme je nikdy neslyšeli. Možná jste se s nimi také ještě nesetkali. První z nich je hypokoristikon. Podle Akademického slovníku cizích slov (1995) pochází z řečtiny a v lingvistice označuje citově zbarvenou obměnu rodného nebo příbuzenského jména, domácí slovo (např. Honza, děda). Nejprve jsme však objevili na The Free Dictionary slovo hypocorism – A name of endearment; a pet name (přezdívka, přízvisko, mazlivé jméno). V našich anglicko-českých slovnících jsme našli jen přídavné jméno hypocoristic – hypokoristický, a proto jsme se obrátili na slovník cizích slov.

Druhým slovem je anglický termín walkability. Ten označuje míru efektivity, do níž plán obce umožňuje obyvatelům chodit v obci či městě pěšky (nebo jezdit na kole) na nákupy, do školy, do knihovny, k lékaři a na další obvyklá místa. Hlavním záměrem je omezit zbytečné cesty autem, existují však i další výhody walkability obce. Například americká střediska pro kontrolu a prevenci nemocí (CDC), Světová zdravotnická organizace a další zdravotnické organizace se přimlouvají za zvýšení walkability obcí, protože podporuje pohyb, bojuje s obezitou a zlepšuje životní prostředí. V USA, kde v některých obcích nemají často ani chodníky, je prosazování walkability zvlášť důležité. Českým ekvivalentem slova walkability může být například průchodnost nebo pěší pohyb. Našli jsme i termín chodeckost, který je pokusem o jednoslovný překlad, doufáme však, že se neujme. Příbuzným termínem je pochozí vzdálenost (pochozí znamená dle Slovníku spisovného jazyka českého [1964] souvisící s chůzí), překlad anglického walking distance – ten používají především realitní kanceláře ve svých prospektech: „pochozí vzdálenost k obchodu je pět minut“ místo „pěšky je to do obchodu 5 minut“, jak se obvykle říká.

AK

Z glosáře Cedefopu 5

Další pokračování hesel z glosáře (Cedefop 2011) v angličtině, němčině a francouzštině uvedených v abecedním pořádku podle angličtiny a doplněných českým překladem. Všechna pokračování nakonec spojíme do jednoho elektronického souboru. Předtím uvítáme vaše připomínky k českému překladu. (Číslo před jednotlivými hesly označuje pořadí hesla v glosáři.)

14

certification (quality)

Process by which a third party gives written assurance that a product, process or service conforms to specified requirements.

Source: ISO.

Zertifizierung (Qualität)

Verfahren, in dem ein (unparteiischer) Dritter schriftlich bestätigt, dass ein Erzeugnis, ein Verfahren, eine Dienstleistung oder eine Organisation in ihrer Gesamtheit vorgeschriebene Anforderungen erfüllt.

Quelle: AQS-Glossar.

certification (qualité)

Procédure par laquelle une tierce partie donne une assurance écrite qu'un produit, un processus ou un service est conforme aux exigences spécifiées.

Source: ISO.

certifikace (kvalita)

Postup, kterým třetí strana poskytuje písemnou záruku, že produkt, proces nebo služba splňuje předepsané požadavky.

15

certification body (quality)

Body that gives written assurance that a product, process or service conforms to specified requirements following assessment against predefined criteria.

Source: ISO.

Zertifizierungsstelle (Qualität)

Stelle, die nach einer Bewertung gemäß festgelegten Kriterien schriftlich bestätigt, dass ein Erzeugnis, ein Verfahren, eine Dienstleistung oder eine Organisation vorgeschriebene Anforderungen erfüllt.

Quelle: ISO.

organisme de certification (qualité)

Organisme qui donne une assurance écrite qu'un produit, un processus ou un service est conforme aux exigences spécifiées, à l'issue d'une évaluation selon des critères prédéfinis.

Source: ISO.

certifikační orgán (kvalita)

Orgán, který po hodnocení podle předem stanovených kritérií poskytuje písemnou záruku, že produkt, proces nebo služba splňuje předepsané požadavky.

16

change management (quality)

Structured and strategic approach to initiate and manage the change process in the structure or culture of an organisation as well as in individual or team behaviour and attitudes.

Comment: involvement of key stakeholders to change management helps minimise resistance to change.

Sources:

Definition: IT.Toolbox.com

Comment: Business dictionary.

Veränderungsmanagement (Qualität)

Systematischer und strategischer Ansatz zur Initiierung und Steuerung des strukturellen oder kulturellen Wandels in Organisationen sowie des Wandels von individuellen oder kollektiven Verhaltensweisen und Einstellungen.

Anmerkung: durch Einbeziehung wichtiger Akteure in das Veränderungsmanagement lassen sich Widerstände gegen Veränderungen minimieren.

Quellen:

Definition: IT.Toolbox.com;

Anmerkung: Business dictionary.

gestion du changement (qualité)

Méthode structurée et stratégique visant à introduire et gérer le processus de changement dans la structure ou la culture d'une organisation ou dans les comportements et attitudes des individus.

Note: la participation des acteurs clés à la gestion du changement contribue à réduire les résistances.

Sources:

Définition: IT.Toolbox.com

Note: Business dictionary.

řízení změn (kvalita)

Strukturovaný a strategický přístup k zahájení a řízení procesu změn ve struktuře nebo kultuře organizace i v individuálním nebo týmovém chování a postojích.

Poznámka: zapojení klíčových aktérů do řízení změn pomáhá minimalizovat odpor ke změnám.

17

cluster

Group of firms, related economic actors and institutions located near one another that have reached a sufficient scale to develop specialised expertise, services, resources, suppliers and skills.

Source: European Commission, DG Enterprise and Industry.

Cluster

Gruppe von Unternehmen, miteinander verbundenen Wirtschaftsakteuren und Einrichtungen, deren Standorte nahe beieinander liegen und die eine hinreichende Größenordnung erreicht haben, um in ihrer jeweiligen Spezialisierung Fachwissen, Dienste, Ressourcen, Lieferbeziehungen und Kompetenzen entwickeln zu können.

Quelle: Europäische Kommission, GD Unternehmen und Industrie.

grappe [hrozen] / cluster

Un groupe d'entreprises, d'opérateurs économiques et d'institutions géographiquement proches et ayant atteint suffisamment d'envergure pour acquérir un savoir-faire particulier et proposer des services, des ressources, des fournisseurs et des compétences spécifiques.

Source: European Commission, DG Enterprise and Industry.

klastr

Skupina podniků, příbuzných hospodářských činitelů a institucí sídlících v blízkosti, která dosáhla dostatečného rozsahu k vytváření specializovaného know-how, služeb, zdrojů, dodavatelů a kompetencí.

18

cluster evaluation

Evaluation of a set of related activities, projects and/or programmes.

Source: OECD, 2002.

Cluster-Evaluation

Evaluation einer Reihe miteinander zusammenhängender Maßnahmen, Projekte und/oder Programme.

Quelle: OECD, 2002.

évaluation groupée / évaluation en grappe

Evaluation d'un ensemble d'activités, de projets ou de programmes connexes.

Source: OECD, 2002.

klastrová evaluace

Evaluace souboru příbuzných činností, projektů a/nebo programů.

Pramen :

Cedefop. Glossary/Glossar/Glossaire. Quality in education and training = Qualität in der allgemeinen und beruflichen Bildung = La qualité dans l'enseignement et la formation Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2011, 232 p. ISBN 978-92-896-0740-4
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/17663.aspx>

Rámce kvalifikací v Evropě

Rámce kvalifikací jsou součástí modernizace všeobecného a odborného vzdělávání v Evropě. Evropský rámec kvalifikací (EQF) spolu s národními rámci kvalifikací (NRK) ukazují, jaký vztah k sobě mají kvalifikace, úrovně a druhy vzdělávání.

Kvalifikace byly tradičně uspořádány a hierarchicky seřazeny podle vstupního vzdělání, jmenovitě podle instituce, která je udělila, a podle délky studia. Tato situace se nyní v Evropě mění a rámce kvalifikací v tom hrají důležitou roli.

NRK zahrnují všechny úrovně a druhy kvalifikací a jsou založeny na výsledcích učení, které upřesňují, co má držitel certifikátu či diplomu znát, čemu má rozumět a co má být schopen dělat. NRK, díky svému spojení s EQF (rámeček 1), také umožňují jednotlivcům a zaměstnavatelům porovnávat úroveň certifikátů a diplomů udílených ve vlastní zemi a v jiných zemích.

Lepší pochopení toho, co kvalifikace znamenají, usnadní lidem přecházení z jednoho druhu nebo úrovně vzdělávání do jiného; například ze všeobecného vzdělávání do odborného vzdělávání a přípravy (OVP), ze školní přípravy do učnovství nebo ze středoškolského vzdělávání na vysokou školu a podobně. Ve všech případech mohou být výsledky předchozího učení brány v úvahu a umožňovat lidem absolvovat vzdělávání, které chtějí, buď doma, nebo v jiném členském státě EU bez zbytečných překážek.

Francie, Irsko a Spojené království mají NRK už po mnoho let. Evropský rámec kvalifikací (EQF) však

v roce 2004 spustil dobrovolné vytváření NRK i v dalších evropských zemích. Cedefop monitoruje vytváření a zavádění zhruba 38 NRK¹ ve 34 zemích². Nejnovější zpráva Cedefopu³ ukazuje, že téměř všechny země považují národní rámec za nejlepší způsob spojení svých kvalifikací s evropským rámcem.

Koncem roku 2011 spojily Belgie (Flandry), Česká republika, Dánsko, Estonsko, Francie, Irsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Nizozemsko, Portugalsko a Spojené království (Anglie/Severní Irsko, Skotsko a Wales) své úrovně kvalifikací s EQF. Očekává se, že zbývající země dokončí tento proces v roce 2012 nebo nejpozději v roce 2013. Zahrnutí úrovní EQF do národních certifikátů a diplomů bude zahájeno v roce 2012.

Rámeček 1: Evropský rámec a národní rámce kvalifikací – základní principy

NRK klasifikují kvalifikace podle souboru úrovní, které jsou založeny na výsledcích učení. Úrovně NRK odrážejí, co má držitel certifikátu znát, čemu rozumět a co být schopen dělat).

EQF vytváří společný referenční rámec sloužící jako překladatelský nástroj mezi různými systémy kvalifikací a jejich úrovněmi pro všeobecné a vysokoškolské vzdělávání i pro odborné vzdělávání a přípravu. EQF má podporovat celoživotní vzdělávání a mobilitu a byl formálně přijat po čtyřletém vytváření v roce 2008⁴.

Různé snahy a cíle

Mezinárodní srovnatelnost kvalifikací je důležitá pro všechny země, a to je jeden z důvodů rychlého vytváření NRK. Jejich vývoj v Evropě však odráží národní záměry a potřeby. Některé země, např. Chorvatsko, Island a Polsko, chápou své NRK jako reformní rámce, které mají výslovně zlepšit koherenci, relevanci a kvalitu existujícího systému. To může znamenat dalekosáhlé změny, např. vytváření nových vzdělávacích cest a programů nebo proměny rolí a odpovědnosti zainteresovaných stran. Jiné země, např. Dánsko a Nizozemsko chápou své NRK jako komunikační rámce, které mají zlepšit popisy existujících systémů kvalifikací a vyjasnit dostupné možnosti volby pro žáky⁵ a politické činitele. V podstatě mají zajistit, aby se lépe využívalo to, co už tady existuje.

NRK ve Francii a ve Spojeném království (Anglie/Severní Irsko) mají regulační roli. Některé jiné NRK budou také sloužit jako „filtry“ pro certifikáty a diplomy udílené mimo veřejný systém. V těchto případech, jako například ve skandinávských zemích, budou NRK hrát nezávislou roli v definování rozsahu národních systémů kvalifikací.

Jakou formu NRK mají?

Ve 26 zemích byly navrženy nebo přijaty NRK, které mají 8 úrovní. Tento konsensus kontrastuje s dřívějšími rámci. Například irský NRK má 10 úrovní. Skotský NRK má 12 úrovní. Francouzský NRK je revidován z 5 na 8úrovňovou strukturu. Z novějších rámců mají Island a Norsko 7úrovňové struktury. Slovinsko navrhlo 10 úrovní.

Některé země, např. Nizozemsko a Spojené království (Anglie/Severní Irsko a Wales), zavedly ve svých rámcích vstupní (nebo přístupové) úrovně tak, aby do svých rámců zahrnuly a uznaly také vzdělávání na elementární úrovni (pod úrovní 1 EQF). Tyto vstupní úrovně zviditelňují a uznávají výsledky učení, které nestačí na plnou kvalifikaci, mohou k ní však v kombinaci s dalším vzděláváním nakonec dospět. Mnozí uživatelé mohou mít prospěch z tohoto přístupu, např. lidé s potížemi v učení a ti, kteří předčasně opustili školu.

Vytváření popisů úrovní založených na výsledcích učení pro NRK je pro všechny země těžkým úkolem. To je ilustrováno příkladem Německa a Nizozemska, kde vztah mezi teorií (vědomostmi) a praxí (dovednostmi a kompetencemi) vystupuje do popředí a je přímo spojen s otázkou, zda odborné a všeobecné střední vzdělávání a příprava mají být umístěny na stejné úrovni.

Země celkově usilují o přizpůsobení deskriptorů EQF svému národnímu kontextu a potřebám. V jednotlivých zemích například existuje trend k dalšímu specifikování dimenze „kompetence“ v EQF tak, aby se lépe zachytily komunikační, sociální a profesní kompetence. Skupina zemí, jmenovitě Německo, Nizozemsko a Slovinsko, mluví ve svých rámcích spíše o kompetencích než o výsledcích učení. Tyto země chápou kompetenci jako obecný pojem zaměřující se na schopnost člověka používat – samostatným způsobem – znalosti, dovednosti, postoje a jiné osobní, sociální a metodické schopnosti při práci nebo při studiu a pro profesní a osobní rozvoj.

Většina NRK zahrnuje všechny úředně uznávané kvalifikace (všeobecné a vysokoškolské vzdělávání a odborné vzdělávání a přípravu) udílené národními úřady. Mnohé země, např. Dánsko, Finsko, Nizozemsko, Norsko a Švédsko, zamýšlejí začlenit do svých NRK certifikáty a diplomy, které nejsou v současné době považovány za „oficiální“ kvalifikace. To je významný posun, protože ukazuje žákům, jak jsou výsledky učení z různého kontextu – veřejného nebo soukromého – vzájemně propojeny a jak je lze kombinovat.

Vývoj a situace v říjnu 2011

Široká shoda o významu a hodnotě evropského referenčního rámce pro kvalifikace podpořila koherentní rozvoj NRK v celé Evropě. Mezi jednotlivými zeměmi existují rozdíly, základní principy a řešení se však sblíží. NRK se vytvářejí v těchto obecných stádiích:

- Konceptualizace a pojetí; země analyzují a definují principy a politické cíle svých NRK.
- Konzultace a testování; návrh NRK je předložen k diskusi široké skupině zainteresovaných stran, obvykle prostřednictvím veřejných konzultací.
- Oficiální zavedení/přijetí; NRK je přijat a zaveden, obvykle vyhláškou, zákonem nebo formální dohodou mezi zainteresovanými stranami.
- Praktická realizace; NRK začne být používán a po institucích se vyžaduje, aby se přizpůsobily novým strukturám a metodám. Potenciální koncoví uživatelé jsou informováni o účelu a prospěšnosti NRK. Na konci procesu musí NRK přinášet výhody všem koncovým uživatelům – jednotlivcům i zaměstnavatelům.

Celkový vývoj v oblasti NRK, založený na nejnovějších zjištěních Cedefopu, je shrnut v rámečku 2.

Rámeček 2: NRK v Evropě v číslech

- 28 zemí vytváří nebo vytvořilo komplexní NRK zahrnující všechny druhy a úrovně kvalifikací. ČR, Itálie, bývalá jugoslávská republika Makedonie a Lichtenštejnsko se ještě musí rozhodnout o rozsahu a rozvržení svých rámců;
- NRK v ČR, Francii, Itálii a ve Spojeném království (Anglie/Severní Irsko) zahrnují omezený rozsah druhů a úrovní kvalifikací nebo se skládají z různých rámců pro odlišné součásti systému vzdělávání a profesní přípravy bez jasně definovaných spojení;
- 26 zemí navrhlo 8úrovňový rámec nebo se pro něj rozhodlo. Dalších osm zemí má NRK s 5, 7, 9, 10 či 12 úrovněmi;
- Všechny země používají k definování úrovně deskriptorů metodu založenou na výsledcích učení;
- 14 NRK bylo ve svých zemích formálně přijato;
- Francie, Irsko, Malta a Spojené království plně zavedly své NRK. Zhruba 10 dalších zemí vstupuje do realizačního stadia.

Panují obavy, že rámce jsou podporovány na základě nedostatečných údajů a jsou málo přizpůsobeny národním podmínkám a potřebám.

Zdá se, že pojetí NRK se zaměřuje na tyto obavy. Základní principy jsou sdíleny tak, aby umožňovaly srovnávání a dialog, země však vtiskují svým rámcům svou vlastní pečť.

Vytváření NRK je v mnoha zemích od začátku charakterizováno intenzívní debatou, například o tom, jak

chápat výsledky učení a jak tyto principy aplikovat na dnešní systémy vzdělávání a profesní přípravy. Debatuje se spíše o sdíleném chápání hodnot a budoucnosti vzdělávání a profesní přípravy, než aby se vedla odborná diskuse o přijetí určité struktury nebo počtu úrovní. Byly získány cenné zkušenosti, které budou podporovat další zpracování a realizaci NRK (rámeček 3).

Vliv NRK

Rámce kvalifikací sice stále ještě vznikají, už však existují důkazy o jejich vlivu. Na evropské úrovni se projevuje silná podpora společného evropského referenčního rámce a většina zemí se připojila do konce roku 2012.

Na národní úrovni poskytují NRK impuls pro reformy. Různé části systému vzdělávání a profesní přípravy – všeobecné a vysokoškolské vzdělávání a OVP – jsou obvykle řízeny samostatně. Koncepce komplexního rámce podporuje země ve snaze systematictěji hledat silnější spojení mezi těmito subsystémy, zejména mezi odborně a akademicky zaměřeným vzděláváním. Posilování těchto spojení může potenciálně snižovat překážky v přístupu ke vzdělávání a usnadňovat žákům postup do různých úrovní a druhů vzdělávání a dále.

Rámeček 3: Vytváření a realizace NRK: některé poznatky

- Realizace NRK vyžaduje čas pro pochopení klíčových koncepcí a podporu kulturních změn;
- Zapojení zainteresovaných stran je důležité ve všech stádiích tak, aby se zajistilo, že vezmou NRK za svůj;
- Vytváření NRK je iterativní (opětovací) proces, v němž se existující systém vzdělávání a profesní přípravy a NRK postupně vzájemně vyrovnávají;
- Je nezbytná rovnováha uvnitř i mezi různými částmi systému vzdělávání a profesní přípravy (například mezi různými druhy OVP i mezi OVP a všeobecným a vysokoškolským vzděláváním);
- NRK musí být dostatečně flexibilní, aby se mohly přizpůsobit různým druhům vzdělávání;
- NRK mohou spíše usnadňovat než popohánět změny; musí být v souladu s jinými podpůrnými politickými opatřeními a institucionálními požadavky.

Vytváření NRK vyžaduje zapojení širší skupiny zainteresovaných stran – z veřejného a soukromého sektoru vzdělávání a profesní přípravy a trhu práce – než obvykle. To může ovlivnit povahu a směr debaty o vzdělávání a profesní přípravě tím, že zainteresované strany budou nuceny pohlížet za svoje vlastní pozice a zvažovat interakci a vztahy, například mezi různými sektory a institucemi.

Mnohé země používají své NRK k podpoře využívání výsledků učení. Pokrok v zavádění výsledků učení

lze pozorovat hlavně v počátečním odborném a vysokoškolském vzdělávání. Všeobecné vzdělávání zůstává v některých zemích pozadu, avšak i to se vyvíjí.

Přidaná hodnota NRK spočívá v poskytování nezávislého referenčního bodu pro srovnávání existujících kvalifikací i pro jejich zlepšování. Vysokoškolská obec ve Finsku považuje nový NRK a jeho deskriptory za neutrální referenční bod pro podporu dialogu a zlepšování kvality. Mnohé nové NRK teprve začínají mít vliv na koncové uživatele – jednotlivce a zaměstnavatele – již však existují některé pozitivní známky⁶.

NRK – úkoly

Stále více NRK vstupuje do stadia realizace, a proto je třeba se zaměřit na několik úkolů, které mají zaručit jejich úspěch.

Podstatné je, aby země při přidělování kvalifikací k jednotlivým úrovním v evropském i národním rámci používaly jasnou logiku. Rozhodování o národních úrovních musí odrážet skutečné výsledky učení, jimiž se dosahuje kvalifikace, a musí být akceptováno. To je zásadní pro zaručení důvěry mezi zeměmi. Vzhledem ke klíčové roli NRK při spojování národních systémů kvalifikací s EQF by byl vliv EQF v podporování evropské mobility bez této důvěry těžce narušen.

Deskriptory by měly být úzce spojeny s aspekty výsledků učení, na kterých jsou založeny. Úspěch a vliv NRK do značné míry závisí na posunu k výsledkům učení. Ve většině zemí by zpracování národní úrovně deskriptorů mělo ukazovat, že výsledky učení jsou brány v úvahu a jsou systematicky založeny na standardech, kurikulech, metodách hodnocení a učení. Výměny zkušeností na evropské a národních úrovních podporují vzájemné učení se tomu, jak nejlépe definovat a popsat výsledky učení.

Dalším klíčovým úkolem je potřeba prohloubit účast a zapojení vzdělávacích institucí do diskuse o tom, jak sladit vytváření NRK se systémy vzdělávání a profesní přípravy a s praxí.

Mají-li NRK hrát překlenovací nebo integrující roli, musí se rámce jasně zaměřit na interakci mezi různými úrovněmi a součástmi systémů vzdělávání a profesní přípravy. Snahy Polska definovat deskriptory kohe-

rentní úrovně na národní úrovni a pro různé subsystémy (všeobecné, odborné a vysokoškolské vzdělávání) by měly odstraňovat překážky v rámci systému vzdělávání a přípravy. Validace výsledků neformálního a informálního učení tak, jak je reflektována v NRK, je cestou ke zlepšení spojení mezi úrovněmi a druhy kvalifikací, která usnadní lidem pochopit různé druhy a úrovně vzdělávání, vybrat si mezi nimi a přecházet z jednoho do druhého.

Nehledě na to, zda jednotlivé země považují své NRK za reformující nebo komunikační rámce, mění evropský a národní rámce kvalifikací způsob, jakým lidé chápou vzdělávání a profesní přípravu.

Rámce kvalifikací vyžadují, aby lidé pohlíželi na vzdělávání ze širšího hlediska a pojímali systém vzdělávání a profesní přípravy jako jeden celek, a tím podporují myšlenku celoživotního vzdělávání.

Anna Konopásková

¹ *Spojené království má oddělené NRK pro Anglii/Severní Irsko, Wales a Skotsko. Belgie má jeden NRK pro Flandry a jeden pro francouzsky a německy mluvící společenství.*

² *34 zemí se skládá z 27 členských států EU, Chorvatska, Islandu, bývalé jugoslávské republiky Makedonie, Lichtenštejnska, Černé Hory, Norska a Turecka. Švýcarsko vytváří NRK a k evropskému procesu se pravděpodobně připojí v roce 2012.*

³ *Development of national qualifications frameworks in Europe : October 2011. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. 338 s. ISBN 978-92-896-0850-3*
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/6112_en.pdf

⁴ *Viz http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm*

⁵ *Termín žák je v textu použit jako synonym slova učící se, tzn. bez určení věku žáka a stupně/druhu vzdělávání.*

⁶ <http://en.iu.dk/transparency/qualifications-frameworks>

Pramen:

Qualifications frameworks in Europe: modernising education and training. Briefing Note, November 2011. 4 p.

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9064_en.pdf

Přeloženo z angličtiny s přihlédnutím k francouzské (Les cadres de certifications en Europe: moderniser l'enseignement et la formation) a německé (Die Qualifikationsrahmen in Europa dienen der Modernisierung der allgemeinen und beruflichen Bildung) verzi.

Rámec kompetencí v IKT pro učitele – UNESCO

	Technická gramotnost	Prohlubování znalostí	Vytváření znalostí
Porozumění IKT ve vzdělávání	Povědomí o koncepci	Porozumění koncepci	Inovace koncepce
Kurikulum a hodnocení	Základní znalosti	Aplikace znalostí	Dovednosti znalostní společnosti
Pedagogika	Integrovat techniku	Řešení složitých problémů	Sebeřízení
IKT	Základní nástroje	Složitě nástroje	Extenzivní nástroje
Organizace a administrativa	Standardní třída	Spolupracující skupiny	Učící se organizace
Profesionální vzdělávání učitelů	Digitální gramotnost	Řídit a vést	Učitel jako modelový žák

Pramen: UNESCO ICT competency framework for teachers. Paris : UNESCO, 2011. 92 s. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002134/213475e.pdf>

Obchodní vzdělávání ve Švýcarsku

Probíhající reforma základního obchodního¹ vzdělávání ve Švýcarsku se přiklání k „jednotnému vzdělávání“. Tomu předcházely rozsáhlé průzkumy formou analýz činností a scénářů, které ukázaly, že „jádro“ obchodních činností sdílí většina oborů. Mezi obory však lze zjistit i markantní rozdíly, které by se v budoucnu mohly ještě zvětšovat. Článek nastiňuje návrh nového učebního řádu, který má být kompromisem mezi požadavky oborů na větší flexibilitu, realizovatelností vzhledem k omezeným prostorovým možnostem škol a mezioborovou mobilitou absolventů.

Výchozí situace: koncept pro všechny obory ve zkušebním stadiu

Systémy duální profesní přípravy v Německu a ve Švýcarsku jsou si v zásadě podobné. V obchodním profesním poli se však liší základní vzdělávání tím, že německý systém má oddělené obchodní oborové učení (průmyslový obchodník, bankovní obchodník atd.), zatímco Švýcarsko se dodnes drží všezahrnujícího jednotného tříletého obchodního základního vzdělávání, jež je označováno za model všech oborů (*Allbranchenmodell*).

V tomto modelu jsou výkonnostní cíle ve škole pro všechny žáky identické, podnikové výkonnostní cíle jsou diferencovány v tzv. modelovém studiu specificky podle oboru. Učení tak má v praktické části profil vytvořený podle oboru, zatímco teoretické vyučování ve škole je společné.

U učebních oborů (*Ausbildungsbranchen*)² se v souvislosti se zákonem předepsanou revizí platného učebního řádu (*Verordnung*)³ obchodního základního vzdělávání objevila otázka, které prvky zavedeného systému se mají zachovat, které se mají změnit, aby profese obchodníka byla vhodná pro budoucnost v dalším desetiletí, jak z hlediska profesních schopností zaměstnanců, tak z hlediska jejich uplatnění na trhu práce.

Záměrem dnes platného učebního řádu (všeobecného i odborného v zákoně o odborném vzdělávání z roku 2003) je výslovně uvedena podpora generalizovaných kompetencí, které mají zajistit horizontální mobilitu mladých obchodníků v celém profesním poli, popř. v celém švýcarském hospodářství.

Proti tomu se staví požadavek jednotlivých oborů na vlastní učební řád a vlastní profesi. Otázky týkající se zvláštností a společných částí různých učebních oborů a tendenčního vývoje kvalifikačních požadavků se objevují častěji v oblasti služeb. Z tohoto důvodu bylo nutné vyjasnit, co se očekává od nového učebního řádu a jakým způsobem by měl být zpracován. K tomu muselo dojít z dnešního pohledu i s přihlédnutím k budoucímu vývoji oborů a jejich trhů. Otázka zní: Jaké jsou dnešní a budoucí společné části a jaké rozdíly v profesních polích obchodníků?

Vybrané poznatky z analýz činností a scénářů

Skupiny oborů na základě analýz činností	Pole jednání budoucích obchodníků
Všechny obory mají u primárních i podpůrných aktivit situační třídy (tj. skupiny situací profesního jednání), které jsou pro ně relevantní. U podpůrných aktivit se společné části projevují více než u primárních.	<i>Od práce referenta k procesnímu a informačnímu managementu:</i> Obchodní zaměstnanci jsou nasazováni polyvalentně, pracují s procesní orientací a stávají se očividně manažery vztahů se zákazníky. V komplexním pracovním prostředí řídí sami sebe.
Společné části jsou hlavně v těchto oborových skupinách: - obchod, specializovaný velkoobchod, informační a multimediální technologie, strojírenství, elektro a kovo-průmysl, - kommunikace, reklamní společnosti, - agent zdravotní pojišťovny, soukromé pojišťovnictví	<i>Význam znalostí specialistů závislý na kontextu:</i> Rozštěpení hodnotového řetězce ovlivňuje pracovní prostředí uvnitř oboru do té míry, že je třeba buď stále více specialistů pro určitý „úsek čerpání hodnot“, nebo právě již potřeba nejsou.
Větší společné části ani větší rozdíly ve srovnání s ostatními obory nebyly zjištěny u hotelového turismu a gastroturismu, veřejné dopravy, cestovních kanceláří, mezinárodní spediční logistiky, poštovní logistiky, přepravy, nemocnic / klinik / domovů.	<i>Polyvalentně použitelné odborné znalosti:</i> Oproti mnoha očekáváním ani odbornost neztrácí na významu: Znalosti musí být (také) specifické pro podnik a obor. Lidé musejí získávat a ovládat odborné znalosti specifické pro obor a zároveň potřebují dovednost „polyvalence“, tj. flexibilního používání těchto znalostí při různých úkolech.
Větší podíl na situačních třídách (<i>Situationsklassen</i>), které jsou relevantní výhradně pro ně, vykazuje ve srovnání s ostatními obory bankovníctví a veřejná správa.	<i>Stoupající význam podpory managementu:</i> Klasické účetnictví (v malých a středních podnicích), popř. oblast F&R (financí a zdrojů) ve velkých podnicích se proměňují v <i>řídící centrály</i> , které poskytují ostatním oblastem v podniku impulsy. Od obchodníků se očekává, že data popř. informace nejen shromažďují, nýbrž tyto informace pro zaměstnance a management zpracovávají, vyhodnocují a ve vhodné formě používají při komunikaci.

Zjišťování společných částí a rozdílů mezi obory

V roce 2007 byly provedeny dvě rozsáhlé analýzy ve všech učebních oborech.

Analýzu činností vedl Švýcarský vysokoškolský ústav pro odborné vzdělávání (*Eidgenössische Hochschulinstitut für Berufsbildung – EHB*)⁴. Situace profesního jednání byly systematicky evidovány a výsledky vypovídají o tom, jaké situace v jednání jsou ve 24 učebních oborech relevantní. To by mělo poskytnout oborovým svazům věcný základ pro rozhodování o tom, zda chce několik profesí řídit odborné základní vzdělávání dohromady podle společného učebního řádu.

Předpoklad neměnného pokračování identifikovaných činností v budoucnu však není pravděpodobný. Vývoj trhu, globalizace, pokračující racionalizace, automatizace a informatizace budou nadále ovlivňovat vývoj v obchodních učebních oborech. Tyto vlivné faktory je třeba systematicky podchycovat, popisovat a vyhodnocovat. *Analýza scénářů* objasňuje potenciální, budoucí tržní prostředí oborů z pohledu aktérů činících zodpovědná rozhodnutí (podnikatelé, manažeři) v dlouhodobém strategickém horizontu. Cílem je včasné poznání zásadních změn v profesním poli. Výsledkem jsou podklady pro rozhodování ve formě alternativních scénářů.

V obou dílčích studiích lze identifikovat v jednotlivých oborech společné části, vzhledem k současným a budoucím oblastem činností a požadavkům kladeným na obchodníky, i velké rozdíly mezi ekonomicky heterogenními obory týkající se hospodářského prostředí a též větší rozdíly v obchodních činnostech (viz tabulka).

Průběžný stav práce na reformě: uznávání společného dalšího vývoje profesního pole

Poznatky z analýz nedávají jasnou odpověď na otázku, jakým způsobem má diferenciací oborů probíhat. Objasňují však, že zásadní rozhodnutí o směřování profesní přípravy popř. určitého profesního pole nemohou být odvozována z empirických šetření induktivně ani deduktivně. Požadavky, které mají být definovány v profilu povolání a v profilu kvalifikací, musejí označit rozhodující spolkoví partneři ve smyslu normativně zakotveného strategického rozhodování. Obchodní profesní pole se musí vyvíjet tím směrem, který je vzhledem k hospodářským, politickým a také didaktickým zájmům žádoucí.

Analýza scénářů ukázala ve stejné míře jako analýza činností, že převážná většina vedoucích pracovníků z oborů má jasné povědomí o společném poli obchodních činností, i když mezi obory existují značné rozdíly. Zachování všeoborového konceptu není podle těchto poznatků nutné, avšak z různých, i čistě pragmatických důvodů, se ukazuje jako smysluplné, pokud se umožní požadovaná flexibilita obsahů.

Rozhodnutí pro všeoborový koncept s prvky uspořádání specifického pro obory

Význam mezioborové mobility jako argumentu pro všeoborový koncept je zvláště zdůrazňován z pohledu zaměstnanců. Vzhledem k tomu, že znalosti specifické pro obor jsou rozhodující, musí se na mezioborovou mobilitu pohlížet diferenciovaně. Pádny je argument mobility tam, kde obchodníci v rámci obvyklých sekundárních procesů vykonávají podpůrné funkce (*Supportfunktionen*) administrativního zpracování nebo v širším smyslu *back office*⁵. Zde existuje společné pole činností nejen s analogickými úkoly, nýbrž také se stejně strukturovanými úkoly, které se mají v praxi zvládat pomocí znalostí stejného druhu. Tam, kde jsou obsahy učiva těsně spojeny s oborovými znalostmi a zároveň patří k produktivním jádrovým aktivitám, je změna místa přímo po ukončení učení spojena s částečným znehodnocením know-how získaného v základním vzdělávání.

Koncept celoživotního vzdělávání však toto vytyčení hranic mezi obory relativizuje. Obory, jako základní přednost duální profesní přípravy, zdůrazňují zapracování v základních podnikových procesech jako první krok v procesu celoživotního vzdělávání; obchodní profesní příprava se pokládá za základ pro následné nutné další vzdělávání, kde jsou odborně specifické obsahy prohloubeny.

Při rozhodování pro zachování všeoborového konceptu byly důležité i pragmatické úvahy: Struktura profesních odborných škol (*Berufsfachschulen*) se, jak je pro Švýcarsko typické, vyznačuje malými prostory a je tvořena malými školami. Za těchto podmínek nebyly novinky požadované ze strany oborů, jako oborově specifické třídy nebo oborově specifické vyučovací moduly realizovatelné – sotva by se daly financovat.

Řešení se rýsovalo ve větším zapojení třetího učebního místa, nadpodnikových kurzů. Počet vyučovacích hodin i flexibilita obsahů se značně zvýší. Všeoborový model tedy vytváří společný základ, ale s modelovým učebním kurzem vlastním oboru může vyhovět specifickým požadavkům oborů. Profesní odborná škola bude nadále poskytovat oborově nespécifické teoretické základy pro požadovanou polyvalenci.

Obsahově i strukturálně reforma nepřinese žádné revoluční novinky. Poznatky z práce na analýzách však detailně popsaly činnosti, požadavky na obchodníky a budoucí vývoj, a tím, že se o tom diskutovalo, stoupl porozumění pro společné profesní pole a společný cíl vzdělávání přesahující hranice oborů a učební místa.

Přeložila Jana Šatopletová

¹ Jak překládat německé adjektivum „kaufmännisch“ – viz Co si počít s německými Kaufmännische Berufe? Zpravodaj, 1998, č. 10, s. 15. (Platí i pro švýcarskou němčinu.)

² Ve švýcarské němčině se pro (učební) obor používá termín *die Branche (Ausbildungsbranche)*, místo *der Beruf (Ausbildungsberuf)*, který se používá v Německu.

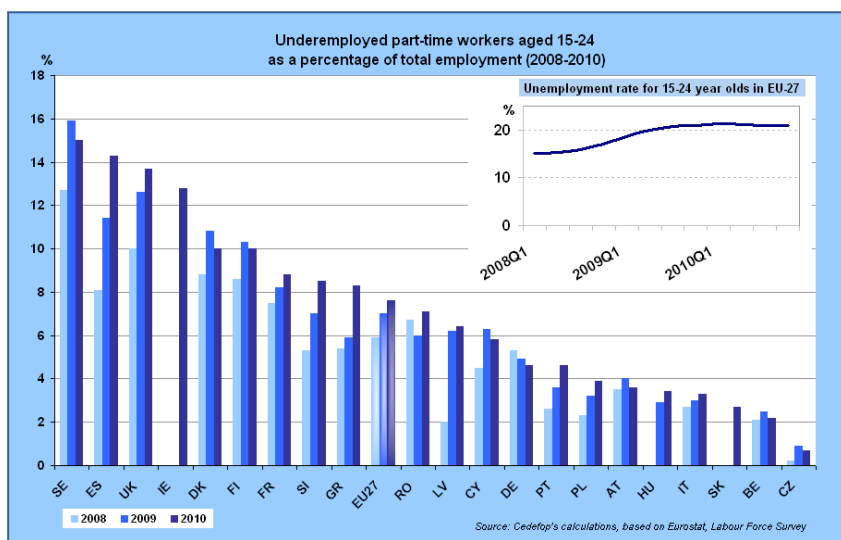
³ *Verordnung* je v této souvislosti zřejmě švýcarská obdoba německého *Ausbildungsordnung* – učební řád.

⁴ <http://www.ehb-schweiz.ch/de/Seiten/default.aspx>

⁵ *Back office* – obslužné oddělení (např. banky), které vyřizuje záležitosti zákazníků, aniž s nimi přichází do přímého styku (Elman, Jiří a Šemberová, Kamila. *Anglicko-český ekonomický slovník*. Victoria Publishing, 1994.)

Pramen: Rosenheck, Michèle, *Kaufmännische Bildung in der Schweiz: Ausbildungsberuf Kaufleute zwischen Allrounder und Splitterberufen*. BWP, 2010, Nr. 4, S. 31-33.

6,8 milionu mladých lidí v EU je nezaměstnaných či podzaměstnaných

Klíčové body

V roce 2010 bylo ve 27 zemích EU podzaměstnáno 1,5 milionu mladých lidí ve věku 15–24 let (7,6 % z celkové zaměstnanosti). Míra podzaměstnanosti (15–24letých) se v EU v letech 2008–2010 zvýšila o 1,7 %. Jeden ze 4 pracovníků na částečný úvazek je podzaměstnaný.

Nezaměstnanost vzrostla ještě víc než podzaměstnanost. V letech 2008 až 2010 se míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–24 let v Evropské unii zvýšila o 6 %, (z 15 % na 21 %).

Graf ukazuje podzaměstnanost 15–24letých pracovníků zaměstnaných na částečný úvazek v letech 2008–2010 a míru nezaměstnanosti 15–24letých lidí ve 27 zemích EU.

Zajištění lepší kvality práce a pracovních podmínek politikou flexikurity¹ je prioritou Evropské komise při snižování měr nezaměstnanosti. Politika snižování segmentace je však nedostatečná, jakmile zranitelné skupiny (např. mladí lidé, výpomocní či sezonní pracovníci) jsou nejvíce zasaženi krizí.

Hlavní zvažovaný indikátor se týká podzaměstnaných pracovníků pracujících na částečný úvazek, tzn. podílu mladých lidí ve věku 15–24, zaměstnaných na částečný úvazek, kteří chtějí pracovat déle a jsou toho schopni. To je doplněno mírou nezaměstnanosti 15–24letých lidí.

V roce 2010 se míra podzaměstnanosti mladých lidí v zemích EU značně lišila: Nejvyšší byla ve Švédsku (15 % z celkové nezaměstnanosti), ve Španělsku (14,3 %) a ve Spojeném království (13,7 %). Nejnížší míry byly v ČR (0,7 %), v Belgii (2,2 %) a na Slovensku (2,7 %).

Ve srovnání s rokem 2008 se podíl mladých lidí, pracujících na částečný úvazek, ač by chtěli pracovat na plný, zvýšil ve všech zemích EU kromě Německa.

V roce 2010 byly mladé ženy častěji nuceny k nedobrovolné práci na částečný úvazek než muži (57,5 % celkové zaměstnanosti). AK

¹ Flexikurita – viz Co to je, když se řekne flexicurita. Zpravodaj, 2007, č. 7/8, s. 4. Pravopis se změnil.

Pramen: Statistics & indicators. 06/02/2012.

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/articles/19357.aspx>

Pakt o základním vzdělávání pro alfabetizaci

Studie o analfabetismu *Leo. Level one*¹ v Německu zjistila, že 14 % výdělečně schopného obyvatelstva tvoří funkční analfabeti. Spolek a jednotlivé spolkové země chtějí Paktem o základním vzdělávání (*Grundbildungspakt*) postu-

povat společně proti chybějícím a nedostatečným znalostem psaní a čtení. Pakt se má stát širokým společenským svazkem, v němž mají být zapojeny např. podnikové svazy, odbory, komory a svazy lidových vysokých škol (*Volkshochschulen*), podobně jako u již existujícího Paktu o profesní přípravě (*Ausbildungspakt*), který byl v roce 2010 vzhledem k nedostatku učebních míst prodloužen o další čtyři roky.

Studie provedená na Hamburské univerzitě došla k závěru, že přibližně 7,5 milionu dospělých v Německu je funkčně negramotných. Umí sice přčíst a napsat jednotlivé věty, ne však souvislé kratší texty. Analfabetismem v užším slova smyslu jsou postiženi asi 4 % obyvatel – porozumí při čtení pouze jednotlivým slovům, popř. je umí napsat. Studie *Level one* (LeO) podporované Spolkovým ministerstvem školství a výzkumu (BMBF), na níž se podílela Humboldtova univerzita v Berlíně a TNS-Infratest Sozialforschung², se zúčastnilo více než 8000 osob ve věku od 18 do 64 let. Byla provedena jako doplňková studie k šetření vzdělávání dospělých (*Adult Education Survey* – AES). Studie má především vědecký význam, protože jsou poprvé k dispozici spolehlivé údaje o analfabetismu v Německu.

Na víceletý program pro alfabetizaci a základní vzdělávání orientované na pracoviště, který již probíhá, hodlá BMBF do roku 2014 poskytnout 20 milionů euro. BMBF v rámci *Dekády světové alfabetizace 2003–2012* OSN podporuje výzkumné projekty ke zlepšení alfabetizační práce v Německu. Např. *Výzkum a rozvoj alfabetizace a základního vzdělávání dospělých 2007–2012* a učební portál Svazu německých lidových vysokých škol *ich-will-lernen.de*.

Ve Francii identifikovala studie *IVQ 2004–2005* devět procent dospělého obyvatelstva jako funkční analfabety. Dotazování však byli výhradně ti, kdo navštěvovali školu ve Francii. Ve Velké Británii došla studie *Skills for Life* z roku 2003 k 16 % funkčně negramotných z výdělečně schopné části obyvatel.

Německý ústav pro vzdělávání dospělých (*Deutsches Institut für Erwachsenenbildung – Leibniz-Zentrum für Lebenslanges Lernen* – DIE)³ podporuje iniciativu Spolku a zemí týkající se Paktu o základním vzdělávání.

DIE se od 80. let angažuje v tvorbě a zkoušení konceptů pro poskytování kvalifikací zaměstnancům, především ve výzkumu učebních procesů funkčních analfabetů. Společně se Spolkovým svazem alfabetizace a základního vzdělávání (*Bundesverband Alphabetisierung und Grund-*

bildung – BVAG) a Německým svazem lidových vysokých škol (*Deutsche Volkshochschul-Verband* – DVV) vytvořil online anketu *Monitor alfabetizace a základního vzdělávání*⁴, která se bude provádět každoročně. Tím DIE vytváří znalostní databázi nabídek vzdělávání a poskytovatelů vzdělávání v alfabetizaci a základním vzdělávání, která může přispět mj. k zlepšování plánování vzdělávání a může poskytnout odkazy pro hodnocení kvality poskytovatelů a jejich personálu. DIE se také podílí na tvorbě několikrát oceněného učebního softwaru *Winterfest*⁵ a může ukázat, ve kterém okamžiku by vyučující měli poskytnout podporu tak, aby se žáci mohli nadále úspěšně učit sami.

Různé projekty a aktivity otevírají možnost mezinárodního napojení a alfabetizaci pokládají za podstatný příspěvek k začleňování, a tím k soudružnosti společnosti. Projekt *State of the Art* (současný stav) umožňuje srovnávat stav výzkumu a mezinárodní vývoj. Také představuje příklady dobré praxe s ohledem na možnosti přenosu. V projektu EU *EUR-Alpha*⁶ se DIE podílí na budování evropské sítě *Literacy and Numeracy*, kde se hlavně posiluje hlas samotných žáků, jejichž připomínky se mohou dostat do koncepcí dalšího vzdělávání.

Přeložila Jana Šatopletová

¹ LeO. *Literacy of adults at the lower rungs of the ladder.*

<http://blogs.epb.uni-hamburg.de/leo/files/2011/12/leo-Press-brochure15-12-2011.pdf>

² <http://www.tns-infratest.com/sofo/>

³ <http://www.die-bonn.de/>

⁴ www.alpha-monitor.de

⁵ www.lernspiel-winterfest.de

⁶ <http://www.eur-alpha.eu/?lang=en>

Pramen: Bund und Länder planen Grundbildungspakt für Alphabetisierung. 7,5 Millionen funktionale Analphabeten in Deutschland. Wirtschaft und Berufserziehung, 2011, Nr. 4, S. 27-29.

Uvedeným tématem se zabýval i tento článek Zpravodaje Funkční negramotnost 10/2010, s. 11-12

Etika a právo v poradenství

Poradenství ve vzdělávání, profesní poradenství a poradenství při hledání zaměstnání vyžadují profesionální přístup a dobré institucionální rámcové podmínky.

Budování a ochrana důvěry

Ten, kdo si nechává poradit, zpravidla hledá podporu, užitečné rady před důležitým rozhodnutím nebo speciální informace. Musí přiznat nejistotu a neznalost a spoléhat na to, že poradce jeho důvěru nezklame, že mu nevznikne žádná škoda – ani bezprostředně při poradenství, ani nepřímo na základě poradenství. Pro poradce i poradenskou instituci z toho vyplývá řada etických směrnic a právních norem chování, k nimž je třeba přihlížet. Důsledné dodržování těchto standardů přispívá k tomu, že se pro profesionální poradenství vytvoří potřebný prostor pro důvěru.

Diskrétnost a povinnost mlčení

Mají-li se při poradenském pohovoru otevřeně probírat i choulostivé otázky, musí mít klient pocit jistoty, že jeho osobní poměry a úvahy budou vnímány taktně a s porozuměním a že zůstanou důvěrné. To platí pro všechny věkové kategorie. Poradce tyto údaje potřebuje znát, aby mohl poskytnout kvalifikované rady, musí si je však nechat pro sebe. Poradce nesmí sdělovat důvěrné informace ani blízkým příbuzným klienta staršího 15 let; u mladistvých však rodiče dávají předem souhlas s poradenstvím.

V poradenské praxi by nemělo docházet k tomu, aby uprostřed poradenského pohovoru někdo zavolal a žádal konzultaci po telefonu v důležité osobní otázce. Když k tomu výjimečně dojde, pak se volající musí dozvědět, že poradce má právě pohovor, a proto nemůže volně mluvit, a přítomný klient nemá slyšet osobní podrobnosti ani jméno cizí osoby. (Poradci v otázkách vzdělávání, profese a zaměstnání nemohou při trestním řízení odmítnout svědectví.)

Transparentnost rámcových podmínek, cílů a poradenského postupu

K vytvoření důvěry je třeba, aby klient byl předem informován o časovém rozvrhu, případných nákladech a zvláštních podmínkách a aby v těchto záležitostech došlo ke shodě. K tomu patří i odkaz na etické standardy, za kterých poradenství probíhá. Během poradenského procesu by si obě strany měly ujasnit cíle, dosud dosažené a další plánované kroky.

Respektování důstojnosti člověka hledajícího radu

Právo každého, kdo hledá radu, na vlastní nezávislé rozhodnutí, vlastní zodpovědnost a sebeurčení není poradenstvím omezováno, nýbrž výslovně podporováno. Tato směrnice se uplatňuje i tehdy, když klient (nebo jeho rodinní příslušníci) jsou názoru, že by při

poradenství mohli tíhu rozhodování jednoduše přenést na poradce. Poradce by měl klientovi nezaújatě vycházet vstříc bez ohledu na jeho věk, dosažené vzdělání, pohlaví, etnický původ a barvu pleti, náboženské nebo politické přesvědčení a sexuální orientaci. Zvláště lidé s migračním zázemím a lidé s handicapem vnímají na základě každodenně zažívané diskriminace citlivě a vděčně, když se s nimi komunikuje férově a bez předpokladů a otevře se jim šance na účast v individuálně vhodných možnostech vzdělávání. Pro poradce jsou užitečné interkulturní kompetence, které jim umožní přihlížet např. ke kulturně specifickým zvláštnostem. Poradenství může být zvláště důležité pro sociálně znevýhodněné osoby, u kterých se neklade důraz na nedostatky, nýbrž na silné stránky a případné možnosti kompenzace existujících nevýhod. Poradenství nesmí přetěžovat ani málo zatěžovat – poradenství musí povzbuzovat! Poradci poskytují klientům odhad hodnot jejich osobnosti včetně odhalených a dosud skrytých zdrojů. Podporují u klienta samostatné aktivity, a snaží se vyvarovat jakékoliv předepisování a vynucování možností volby, uznávání hodnot, životního stylu, plánů nebo přesvědčení. Poradce společně s klientem vytváří perspektivy rozvoje. Mnozí klienti potřebují doprovodnou a motivující podporu, aby po plánech následovalo i odpovídající jednání.

Poradce si musí stále doplňovat své znalosti právních ustanovení týkajících se ochrany práv klientů a daných postupů.

Srozumitelnost a spolehlivost

Informace pro klienty podávané ústně či písemně musí být srozumitelně formulované. Odborná kompetence poradce se projevuje v tom, že i složité věci dokáže prezentovat tak, aby jim klient rozuměl. Veškeré informace a materiály použité při poradenství musejí být věcně spolehlivé a aktuální. Pokud se informace podané v průběhu poradenství ukáží jako špatné nebo zavádějící, může v důsledku chybného poradenství vzniknout nárok na odškodnění.

Otevřenost výsledků

Poradenství se orientuje podle klientových zájmů a možností a nesmí být zneužíváno třetími osobami ani k usměrňování klientů, ani ke splnění úkolu popřípadě normy. Poradenství probíhá s otevřeným výsledkem!

Účast třetí osoby

Pokud (a dokud) si to klient výslovně přeje, mohou se poradenských pohovorů zúčastnit partneři, rodiče,

děti, přátelé, učitelé apod. K tomu často dochází s úmyslem poskytnout klientovi pomoc a oporu. V těchto případech je důležité respektovat legitimní účast doprovázejících osob a jejich motivaci. Je však třeba dbát na to, aby doprovázející osoby se svými požadavky nad klientem během pohovoru nedominovaly. Pokud by k tomu došlo, je třeba doprovázející osobu požádat o zdrženlivost, nebo ji vykázat.

Testování

Přichází-li v úvahu psychologické testování, poradce vysvětlí klientovi jeho účel, obsah a očekávané výsledky tak, aby předešel nedorozuměním a obavám.

Hranice poradenských kompetencí

Pokud kompetence poradce nestačí na zvládnutí potřeb klienta, odkáže ho poradce na vhodné odborníky či jiné poradenské služby, popř. s nimi naváže kontakt.

Potenciální konflikty zájmů

Při poradenství může dojít ke konfliktu zájmů například, když poradce působí v placené agentuře a je zainteresován na zařazování účastníků do určitých nabídek vzdělávání. Při křížení zájmů, které může omezovat objektivní zastupování potřeb a zájmů klienta, má poradce a poradenskou firma povinnost na tuto skutečnost klienta předem upozornit.

Ochrana údajů a právo na informační sebeurčení

Při poradenství se zpravidla jedná o individuální plánování a utváření života, a proto má personál poradenského zařízení zajišťovat ochranu osobních údajů klienta. Ve státních (poradenských) zařízeních kromě toho existuje povinnost ochrany sociálních údajů podle Sociálního zákoníku. Spolkový ústavní soud v roce 1984 stanovil, že *právo na informační sebeurčení* má charakter ústavního práva.

Údaje klienta týkající se např. zdraví, sexuálního života, náboženského a politického přesvědčení jsou *zvláštní druhy údajů vztahujících se k osobě*, pro které platí zvlášť přísné předpisy o ochraně. Tyto informace se za žádných okolností nesmějí dostat do nepovolaných rukou a být použity ke škodě dotyčné osoby.

Připravenost k aktivní účasti na poradenském dění

Základním předpokladem pro kvalifikované poradenství je připravenost klienta k aktivnímu spolupůsobení. Formální poradenský nátlak by byl v rozporu s neomezenou vlastní zodpovědností klienta, která je nezbytná pro šanci na úspěšný průběh a pozitivní výsledky poradenství. Proto je třeba nejdříve dosáhnout shody a porozumění, aby byl klient motivován k aktivní účasti.

Anonymní poradenství

Za určitých podmínek se mohou vyskytnout dobré důvody k tomu, aby si lidé chtěli dát poradit, aniž by přitom museli odhalit svou identitu. Pro takové přípa-

dy je tu možnost anonymního poradenství, s použitím pseudonymu či kódu.

Poradenské protokoly

Pro následné poradenství je nezbytná pečlivá a aktuální dokumentace výsledků pohovorů v poradenských protokolech zvláště, když v poradenském týmu není možné zajistit, že další pohovory povede stejný poradce. Trvá-li poradenský proces několik měsíců, jsou užitečné výsledky protokolů, na které se v dalších pohovorech navazuje a zamezí se zbytečnému opakování. V protokolech se formuluje co nejdiskrétněji. V jednotlivých případech se speciální formulace nechávají odsouhlasit klientem. Zapisují se pouze údaje a okolnosti potřebné pro další poradenský proces. Klienti pak mohou na vlastní přání protokoly obdržet. Po ukončení poradenského případu se po uplynutí stanovených lhůt podklady zničí a uložená data se odstraní.

Novinářsky nebo vědecky motivované žádosti

Novináři nebo i vědci příležitostně žádají, aby mohli být u poradenských pohovorů osobně přítomni a získali a zaznamenali autentické dojmy. I když se toto přání může zdát legitimní, v zájmu ochrany klienta nesmí být splněno. Při profesionálním poradenství nedochází k jednání podle předem pevně stanoveného programu, je to proces s otevřeným výsledkem, který mají při pohovoru společně utvářet partneři a při kterém by již pouhá přítomnost (nezúčastněné) třetí osoby mohla rušit. Samotní klienti mohou sotva předem vykalkulovat riziko ovlivňování poradenského dění, takže i jejich případný souhlas s účastí cizího člověka nemůže stačit. Jinak tomu je, když je klient ochoten po poradenství informovat o průběhu a výsledcích ze svého pohledu. Mají-li se poradenské procesy blíže zkoumat nebo analyzovat, může to proběhnout prostřednictvím rozhovorů (předtím/potom), dotazníkového šetření, simulacních pohovorů nebo testovacích osob.

Líčení případů ve vnitřním a vnějším styku

I když poradci o svých poradenských případech (v nepřítomnosti klientů) hovoří, platí bezpodmínečná povinnost diskretnosti a ochrany (sociálních) údajů. Také podrobná líčení případu se formulují tak, aby nebylo možné zpětně dovodit identitu klienta. To platí i pro jednání s kolegy, nadřízenými, poradenskými partnery i s veřejnými/politickými účastníky rozhovoru popř. externími institucemi.

Přeložila Jana Šatopletová

Pramen: Ethik und Recht in der Beratung zu Bildung, Beruf und Beschäftigung. Wirtschaft und Berufserziehung, 2011, Nr. 3, S. 30-33.

Co nového v časopisech

Journal of vocational education and training DONKOR, Francis. Reasons for non-completion among apprentices: the case of automotive trades of the informal sector in Ghana. [<i>Důvody pro neukončení přípravy učňů: případ automobilních oborů neformálního sektoru v Ghaně.</i>] JVET, Vol. 64, no. 1 (2012), p. 25-40, 3 tab., lit. 36. Učňovství má klíčovou roli v přípravě kvalifikovaných řemeslníků a je cestou na trh práce. Vzhledem k nedostatku lidských zdrojů se efektivní učňovství stává důležitým. Udržování lidí v učňovství je významným indikátorem efektivnosti systému profesní přípravy a je proto legitimním předmětem zájmu a zjišťování. Článek zkoumá důvody, proč učni v automobilních oborech neformálního sektoru, který předchází zavedení Národního programu učňovství usilujícího o formalizaci současného neformálního systému učňovství, předčasně odcházejí. Referuje o těch, kdo neukončili přípravu, a o opatřeních, která by zabránila předčasným odchodům. Byly provedeny individuální rozhovory s 60 odpadlíky ze čtyř největších měst v Ghaně (Accra, Kumasi, Takoradi, Cape Coast). Často zmiňované důvody pro nedokončení učňovství jsou: finanční potíže, neshody se šéfem nebo spolupracovníky, špatná volba kariéry, ztráta zájmu o obor, využívání jako laciná pracovní síla, získání nového místa a šikana. Pro prevenci předčasných odchodů je třeba provést opatření včetně finanční podpory.	HOGARTH, Terence, GAMBIN, Lynn and HASLUCK, Chris. Apprenticeship in England: what next? [<i>Učňovství v Anglii: co dál?</i>] JVET, Vol. 64, no. 1 (2012), p. 41-55, 3 tab., 1 graf, lit. 51. Článek zkoumá nedávný vývoj v učňovství v Anglii. Od zavedení Moderního učňovství (<i>Modern Apprenticeship</i>) v polovině 90. let byla tato forma profesní přípravy podrobená různým analýzám a reformám. Článek sumarizuje současnou situaci a osvětluje některé úkoly a příležitosti, s nimiž se učňovství v krátkodobém až střednědobém výhledu setkává ve snaze ustanovit se jako hlavní alternativa ke školní cestě prostřednictvím dalšího vzdělávání. Viz též články: <i>Co nového v odborném vzdělávání ve Velké Británii.</i> Zpravodaj 12/2000, s. 6-7; <i>Moderní učňovství ve Velké Británii.</i> Zpravodaj 2/1999, s. 15. * * * Viz též článek: <i>Příprava na základě učební smlouvy ve Francii.</i> Zpravodaj 12/2001, s. 6. ↓
IMDORF, Christian. New models of apprenticeship and equal employment opportunity. Do training networks enhance fair hiring practices? [<i>Nové modely učňovství a rovné příležitosti k zaměstnání. Podporují sítě profesní přípravy spravedlivou praxi přijímání pracovníků?</i>] JVET, Vol. 64, no. 1 (2012), p. 57-74, 1 obr., lit. 28. Studie zkoumá, zda sítě profesní přípravy umožňují, aby byl výběr učňů méně diskriminující. Sítě profesní přípravy jsou novou organizační formou odborného vzdělávání a přípravy, která se rozšiřuje ve Švýcarsku, v Německu a v Rakousku. Ve švýcarském modelu přijímá uchazeče zprostředkující vedoucí organizace. Ta je přítomna i v učňovství a umísťuje spolu se sítí podniků poskytujících profesní přípravu mladé dospělé každý rok znovu. Studie je založena na sociologii konvencí, která umožňuje pochopit organizační mechanismy výběru v institucích profesní přípravy a odstranit nebezpečí diskriminace. Vychází z případové studie středně velké sítě profesní přípravy a ukazuje, že tato forma organizace umožňuje spravedlivější výběr, který poměřován více výkonem a méně sociálními atributy uchazečů ve srovnání s výběrem v jedné SMB (<i>Small and Medium Business</i> – malý a střední podnik).	HAHN, Corinne. Apprenticeship in higher education in France: an experimental device to help apprentices to link academic knowledge and work experience. [<i>Učňovství ve vysokoškolském vzdělávání ve Francii: experimentální nástroj pomáhá učňům spojit akademické znalosti a pracovní zkušenosti.</i>] JVET, Vol. 64, no. 1 (2012), p. 75-85, lit. 34. Francouzský systém učňovství je ve Francii již 30 let předmětem zkoumání pro experty z různých prostředí. V posledních 15 letech významně vzrostlo učňovství ve vysokoškolském vzdělávání. Na této úrovni je připisován velký význam teorii, a proto je obtížnější spojit tuto teorii s diverzifikovanějšími pracovními situacemi. Článek se zaměřuje na vliv učňovství na učební proces s odkazem na alternační model a na teorii koncepčních polí. Autorka popisuje pedagogický nástroj, který navrhla a realizovala v obchodním magisterském programu tak, aby pomohla učňům spojit profesionální zkušenosti s akademickými znalostmi vyučovanými ve škole. Průzkumná studie, kterou provedla s 37 učiteli na magisterské úrovni, ukázala, že tito studenti byli vedeni k tomu, aby si ze své osobní zkušenosti v práci vytvářeli generické situace a zkoumali je z hlediska akademických znalostí. Pozorovala také neočekávané účinky na učitele a mentory.

Nové knihy v knihovně

PROCHÁZKA, Miroslav.

Sociální pedagogika. 1. vyd. Praha : GRADA, 2012. 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5 Sg. 5370

Vrstevnícké skupiny a jejich vliv na socializaci dítěte či mladistvého můžeme popsat při porozumění charakteristikám sociální skupiny a ve vazbě na obsahy socializace, které v takové skupině probíhají. Sociální skupina, v níž se má jedinec úspěšně realizovat, musí disponovat takovými charakteristikami, aby se k ní jedinec hlásil, toužil se stát jejím členem a uspokojoval si zde své potřeby, a musí mít takové znaky, aby k osobnímu angažmá jedince ve skupině mohlo dojít.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, SMRČKA, Luboš a kol.

Finanční vzdělávání pro střední školy se sbírkou řešených příkladů na CD. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2011. 19, 312 s. + CD. (Beckovy ekonomické učebnice) Terminologický slovník ISBN 978-80-7400-008-9 Sg. 5390

Uchazeč o zaměstnání – fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání úřad práce, v jehož správním obvodu má bydliště, a splňuje zákonem stanovené podmínky pro zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání. M. Šikýř

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše.

Ekonomika : ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy. 2., upr. vyd. Praha : Eduko, 2011. 179 s. ISBN 978-80-87204-41-2 Sg. 5391

Postupnými půjčkami na krytí deficitu státního rozpočtu vzniká státní dluh. Důležitý je vládní dluh, který zahrnuje dluhy celé soustavy veřejných rozpočtů, nejen státního rozpočtu. Deficit státního rozpočtu či státní (vládní) dluh nepůsobí na ekonomiku příznivě. Kromě toho každý dluh se splácí – i s úroky.

TŘEŠTÍK, Dušan.

Myslití dějiny. 1. vyd. Praha ; Litomyšl : Paseka, 1999. 224 s. ISBN 80-7185-229-5 Sg. 5392

Na cestu do třetího tisíciletí osedlejme Rosinantu. Donkichotství je přece evropské, být rytířem smutné postavy uprostřed pokroku kvapícího ku světlym zítřkům je předním z evropských údělů. Volme tedy evropskou svobodu, i když je nepraktická, a volme ji proto, že je podstatnou součástí naší identity.

MIČIENKA, Marek.

Příruční slovník občana. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2003. 283 s. (Studijní texty ; Sv. 27) ISBN 80-86429-17-2 Sg. 5399

Nezaměstnanost přináší ekonomické ztráty a má negativní sociální důsledky.

Matematická gramotnost ve výuce : metodická příručka. 1. vyd. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, 2011. 71 s. ISBN 978-80-86856-99-5 Sg. 5429

Uvolněné úlohy poskytují učitelům dvě velké výhody. První výhodou je přesná formulace úlohy, která zajistí, že u žáků zřídka dochází k nejasnostem v pochopení textu. V době, kdy

čtenářská gramotnost českých žáků nedosahuje požadované úrovně, je správná a jednoduchá formulace textu důležitá pro rozvíjení matematické komunikace žáků.

Přírodovědná gramotnost ve výuce : příručka pro učitele se souborem úloh. 1. vyd. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, 2011. 68 s. ISBN 978-80-86856-83-4 Sg. 5427

... kvalitní přírodovědné vzdělání a zároveň dosahování patřičné úrovně přírodovědné gramotnosti je u žáků, mimo jiné podporováno aplikací vhodných výukových metod, k nimž pak patří (vedle dalších) i řešení pro žáky zajímavých problémových úloh.

Čtenářská gramotnost ve výuce : metodická příručka. 1. vyd. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, 2011. 65 s. ISBN 978-80-86856-98-8 Sg. 5425

Čtení je velmi křehká záležitost, vyžaduje plné soustředění žáků a nečtenářům může způsobovat dokonce fyzické obtíže.

HESOVÁ, Alena a ZELENDOVÁ, Eva.

Finanční gramotnost ve výuce : metodická příručka. 1. vyd. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, 2011. 59 s. ISBN 978-80-86856-74-2 Sg. 5411

... účelem finančního vzdělávání na základní škole není pouze prevence. Cílem je také vést žáky k aktivní a zodpovědné účasti na finančním trhu a podněcovat aktivní zajištění na stáří.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana a kol.

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve středních školách. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, 2012. 72 s. ISBN 978-80-87063-55-2 Sg. 5463

Jednoznačně nejvýraznější je obava z nezaměstnanosti, kterou uvádí 71,5 % absolventů se zdravotním postižením. Nedostatečné připravenosti ze školy se obává asi 31,4 % absolventů se zdravotním postižením a nejistotu, zda zvládnou požadavky zaměstnání, uvedlo 39 % dotázaných absolventů.

Znovuobjevené knihy

Jan Amos Komenský : výbor myšlenek o výchově : materiál pro vnitřní potřebu odborných škol, středních odborných škol, učňovských škol a odborných učilišť. Připravil Ivan Švanda. Praha : Výzkumný ústav odborného školství, 1970. 28 s. Sg. 618 B

DENIS, Marcelle.

Contribution aux études comeniennes : essai d'approche psychologique pour la compréhension de l'oeuvre de Komenský : tome I. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1973. 435 s. Sg. 1181 B

En 1660, Komenský a 68 ans quand les premières pendules apparaissent en France cependant que chaque jour les horloges doivent être mises à l'heure du soleil, à midi. Nous imaginons facilement l'imprecision du temps !

MOUTOVÁ, Nicolette a POLIŠENSKÝ, Josef.

Komenský v Amsterdamu. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1970. 149 s., fot. (Spisy J.A.Komenského). Sg. 21605

Je ovšem pravda, že v letech 1642–1647 se měl Komenský vedoucím způsobem podílet na reformě švédského školství, ale v létě 1647, po letech marného čekání na Komenského didaktické práce, rozhodl Oxenstierna, aby nový školský řád vypracovala uppsalská universita, čímž akademické školní vyučování nadobro zatlačilo snahy o praktické a pansofické zaměření.

PLESKOT, Jaroslav.

Fulnecké intermezzo Jana Amosa Komenského. 1. vyd. Ostrava : Profil, 1970. 187 s. Sg. 21580

Jeho žena Magdalena, která při sňatku obdržela kromě výbavy z otcovského podílu hotových 1189 kop věna, byla na tehdejší poměry a čas ženou nejen zámožnou, ale také hospodárnou, vzdělanou a duchovně povznesenou. O štěstí svého prvního manželství se Komenský zmiňuje v VIII. kapitole Labyrintu, když mluví o stavu manželském.

KOMENSKÝ, Jan Amos.

O sobě. 2. vyd. Praha : Odeon, 1989. 379 s.

ISBN 80-207-0016-1

Sg. 24275

Zaměstnanost mi dovoluje jen zřídka poslat pozdrav: proto však ještě netřeba mlčet stále. Můj chlapec příliš ochotně posílá pozdravné listy přátelům doma. Neschvaluji to, ba přímo zakazuji. Ať si tento druh úsluby zachová na jinou dobu. Nyní mu jest doporučit rozprávky s mrtvými přáteli, kteří k nám promlouvají z knih.

Zajímavé internetové adresy

Poliglotti4.eu

Jazyková observatoř je diskusní platformou pro ty, kdo se učí cizím jazykům, pro učitele jazyků, občanskou společnost, sociální a veřejné služby a politické činitele. Slouží k výměně dobrých praktických zkušeností a myšlenek, k debatě o vícejazyčnosti. Projekt *Poliglotti4.eu* shromažďuje příklady dobré praxe ve vícejazyčnosti a zpracovává řadu doporučení pro úspěšné zavedení evropské politiky vícejazyčnosti. <http://www.poliglotti4.eu/php/index.php?lg=en>

Skills Funding Agency

Agentura je partnerskou organizací Ministerstva hospodářství, inovací a kvalifikací (*Department for Business, Innovation and Skills*) a jejím úkolem je financovat a usměrňovat další vzdělávání a profesní přípravu dospělých v Anglii.

<http://skillsfundingagency.bis.gov.uk/>

Svaz venkovské turistiky

Svaz je dobrovolné, nepolitické profesní sdružení podnikatelů ve venkovském cestovním ruchu a dalších příznivců. Byl založen v roce 1997 a je součástí (složkou) Hospodářské komory České republiky a členem mezinárodní organizace svazů venkovské turistiky *Eurogites*. Svou činností

chce přispět k ekonomickému, kulturnímu a společenskému oživení venkova, obnově jeho tradic, údržbě krajiny i ke stabilizaci jeho osídlení. <http://www.svazvt.cz/index.htm>

EuroGites

Evropská federace pro farmářský a vesnický turismus reprezentuje 28 evropských zemí, které jsou jejími členy. Federace je strukturována do 35 profesionálních sdružení venkovského turismu a jejím hlavním úkolem je poskytovat informace a praktické rady „venkovským turistům“. O ČR se mimo jiné píše, že: „Krajina nabízí ideální příležitosti pro pěší túry a jízdu na kole ... a zemědělské usedlosti jsou vynikající výchozí body pro výlety po České republice. Ochutnejte speciality tradiční české kuchyně doplněné vynikajícími víny.“ <http://www.eurogites.org/>

Zpravodaj – Odborné vzdělávání v zahraničí vydává Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10. Redakce: Anna Konopásková, anna.konopaskova@nuv.cz, tel. 274 022 133.